

Черниченко Тетяна Володимирівна

*Завідувач кафедри фінансів
Мукачівського державного університету,
доктор економічних наук, професор*

Пугачевська Катерина Йозефівна

*Доцент кафедри менеджменту
та управління економічними процесами
Мукачівського державного університету,
кандидат економічних наук, доцент*

ФІНАНСОВІ ДИСБАЛАНСИ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Chernychko T. V., Pugachevska K. Y.
Financial Imbalances in the Economy of Ukraine

Abstract. The problem of effective financial relations formation in the economic system of Ukraine is researched. The monitor of financial stability of Ukrainian economy is represented and its main imbalances are found. It is determined that the financial proportions should ensure the simultaneous achievement of two main objectives: creating a sufficient amount of funds for the realization of economic, social, political and other features of the modern state; formation of funds of economic entities and households at a level sufficient to meet their needs and providing extended playback. On the basis of provided research the main problems of institutional structure of financial relations in Ukraine are formulated.

Keywords: *financial relations, financial imbalance, financial proportions, primary income, final income, institutional sector.*

Формування ринкових економічних відносин та докорінні зміни в організації фінансових відносин на всіх рівнях потребують чіткого розуміння стратегічної мети: реформування фінансової моделі національної економіки шляхом зміни співвідношення між суспільним та індивідуальним споживанням.

Дослідження поточного стану фінансових пропорцій в економіці України доцільно здійснювати за двома напрямками:

1) на основі аналізу *ex post* — визначає стан фінансових пропорцій, як наслідок економічного розвитку і пов'язаний з оцінкою поточного стану фінан-

сових пропорцій на стадіях розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу. Застосування принципів аналізу *ex post* дозволяє визначити основні фінансові пропорції в сфері утворення та використання первинних і кінцевих доходів, створює можливість для оцінки стану кінцевих фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.

2) на основі аналізу *ex ante* — визначає оптимізацію фінансові пропорцій, як джерело економічного розвитку і ґрунтується на дії інструментів механізму державного регулятивного впливу на фінансові пропорції в процесі форму-

вання первинних та кінцевих доходів інституційних секторів.

Дослідження існуючого стану фінансових пропорцій в країні пропонується здійснити в три етапи: формування фактичного обсягу ВВП країни; визначення пропорцій в сфері формування та розподілу первинних доходів; визначення пропорцій в сфері формування та розподілу кінцевих доходів.

Перший етап пов'язаний зі створенням матеріальної та фінансової основи для подальшого розподілу та перерозподілу.

Дослідження динаміки реального ВВП України дозволяє оцінити кількісні характеристики економічних процесів, які відбуваються в національній економіці. Провідними показниками, які визначаються в процесі дослідження динамічних змін ВВП країни, є:

1. Структура ВВП України за категоріями кінцевого використання.

Позитивні динамічні зміни в обсязі та структурі ВВП характерні для України в період з 2004 року, тому саме цей період (2004–2015 рр.) обрано для проведення аналізу. Протягом аналізованого періоду (2004–2015 рр.) в струк-

турі ВВП можна виділити такі тенденції (табл. 1):

1) частка кінцевих споживчих витрат у структурі ВВП за категоріями кінцевого використання: відбувається зростання з 71,3 % від ВВП (2004 р.) до 92,8 % від ВВП (2013 р.). Зростання внутрішнього споживання товарів та послуг загалом є позитивним моментом у розвитку економіки країни, проте встановлення його на рівні 90 % від ВВП і більше, за умови зменшення частки валового нагромадження, унеможливає процес розширеного відтворення та стимулювання зростання реальних обсягів виробництва;

2) частка валового нагромадження капіталу в структурі ВВП за категоріями кінцевого використання. Динамічні зміни цього компонента витрат характеризуються найбільшою мінливістю. Спостерігається зростання частки валового нагромадження до 2008 року та різке зменшення в 2009–2015 рр.

3) частка чистого експорту в структурі ВВП за категоріями кінцевого використання. Спостерігається переважання імпорту товарів та послуг над їх експортом в структурі чистого експорту (2006–2015 рр.).

Таблиця 1

Структура ВВП за категоріями кінцевого використання, %

Роки	ВВП	Кінцеві споживчі витрати	Валове нагромадження	Чистий експорт товарів та послуг
2004	100,0	71,3	21,2	7,5
2005	100,0	76,5	22,0	0,9
2006	100,0	78,6	24,0	-2,9
2007	100,0	79,1	26,4	-5,5
2008	100,0	79,2	28,9	-8,1
2009	100,0	84,6	17,1	-1,7
2010	100,0	83,4	19,4	-2,8
2011	100,0	83,9	21,5	-5,4
2012	100,0	90,1	18,3	-8,4
2013	100,0	92,8	15,7	-8,5
2014	100,0	90,0	14,1	-4,1
2015	100,0	86,7	15,3	-2,0

Джерело: побудовано авторами за даними [1]

За результатами проведеного аналізу можна зробити висновок, що протягом аналізованого періоду не закладається основа для реального розвитку економіки країни, суттєво зменшується валове нагромадження, яке і повинно забезпечувати довго-

строковий динамічний економічний розвиток.

З метою поглиблення результатів аналізу зіставляємо структуру ВВП за категоріями кінцевого використання України, країн СНД та країн з розвинутою ринковою економікою (табл. 2).

Таблиця 2

Структура ВВП за категоріями кінцевого використання та темп зростання реального обсягу виробництва у 2015 р., % від ВВП

Країна	Кінцеві споживчі витрати	Валове нагромадження	Чистий експорт товарів та послуг	Темп зростання реального ВВП
Росія	71,6	21,5	8,0	-3,7
Євросона	76,0	20,0	4,0	+1,6
Франція	79,4	22,6	-2,0	+1,2
Німеччина	73,2	20,0	6,8	+1,4
Іспанія	77,0	20,0	3,0	+3,2
США	86,8	16,8	-4,9	+2,4
Великобританія	85,0	17,0	-2,0	+2,3
Японія	81,0	21,0	-2,0	+0,6
Україна	86,7	15,3	-2,0	-9,9

Джерело: побудовано авторами за даними [2]

Практика значного переважання частки кінцевих споживчих витрат над іншими складовими ВВП за категоріями кінцевого використання є характерною для всіх країн. Проте структура ВВП України в 2015 році є найменш оптимальною: одна з найбільших часток кінцевих споживчих витрат, найменша частка валового нагромадження, перевищення імпорту товарів та послуг над їх експортом.

Особливо важливою умовою переходу економічного розвитку до фази економічної зростання є створення привабливого інвестиційного клімату для вітчизняних та іноземних інвесторів. Україна має великі можливості для активної діяльності інвесторів — значний споживчий ринок, вигідне геополітичне розташування, багаті природні ресурси, кваліфіковані трудові ресурси, потужну наукову базу. Проте макроекономічне середовище залишається досить несприятливим для інвестицій — високі реальні процентні та податкові ставки, су-

перечливе та нерегульоване господарське законодавство, значний рівень тінізації економіки тощо. Все це породжує песимістичні прогнози у інвесторів. В той же час існує і значний обсяг незалучених внутрішніх заощаджень, процес використання яких може забезпечити більш ефективно використання виробничих потужностей більшості підприємств.

2. Структура кінцевих споживчих витрат.

На основі аналізу статистичних даних за період 2004–2014 рр. (табл. 3) можна виділити певні позитивні тенденції розподілу ВВП в Україні: в структурі кінцевих споживчих витрат в 2004–2014 рр. зростає частка споживчих витрат домогосподарств (з 73,5 % від загального обсягу у 2004 р. до 78,4 % — у 2014 р.) та зменшується частка витрат на кінцеве споживання державного сектору, пов'язане з задоволенням колективного споживання (з 24,6 % від загального обсягу у 2004 р. до 20,8 % — у 2014 р.).

Аналіз структури кінцевих споживчих витрат в Україні, %

Роки	Кінцеві споживчі витрати:	домашніх господарств	некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства	сектору загального державного управління
2004	100,0	73,5	1,8	24,6
2005	100,0	73,1	1,7	25,2
2006	100,0	74,7	1,3	24,0
2007	100,0	75,5	1,0	23,5
2008	100,0	76,6	1,0	22,4
2009	100,0	76,2	1,1	22,7
2010	100,0	75,7	1,0	23,3
2011	100,0	78,5	0,8	20,7
2012	100,0	77,9	0,7	21,4
2013	100,0	78,7	0,8	20,5
2014	100,0	78,4	0,9	20,8

Джерело: побудовано авторами за даними [1]

Серед сукупності основних чинників, які впливають на формування кінцевих споживчих витрат домашніх господарств доцільно виділити платоспроможний попит (обсяг і рівень доходів та їх співвідношення з динамікою споживчих цін), а також товарну пропозицію (стан виробництва товарів та послуг). Для української економіки, основним чинником зростання величини кінцевих споживчих витрат є зростання частки оплати праці найманих працівників (рівня заробітної плати) у ВВП.

Другий етап відображає пропорції розподілу ВВП, внаслідок яких формуються фінансові потоки та утворюють-

ся фінансові пропорції між учасниками процесу суспільного виробництва. На даному етапі відбувається формування первинних доходів учасників виробництва — доходів, які утворюються у сфері виробництва і є первинним джерелом доходів у сфері обігу.

В основу формування первинних доходів закладено розподіл ВВП між: чинниками праці (оплата праці найманих працівників); чинниками капіталу (валовий прибуток, змішаний дохід); державою (податки на продукти, виробництво та імпорт).

При цьому чітко розмежовуються доходи кожного з макроекономічних агрегатів (рис. 1).

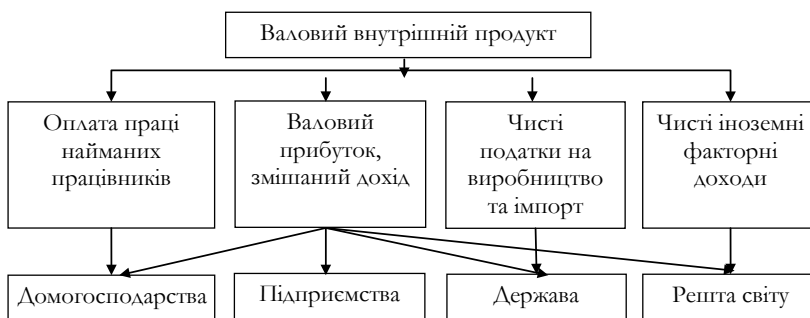

Рис. 1. Фінансові відносини на етапі формування первинних доходів
Джерело: розроблено авторами

Дослідження пропорцій формування первинних доходів здійснюється

шляхом аналізу ВВП країни за категоріями доходу (табл. 4).

Таблиця 4

Первинні доходи отримані в результаті розподілу ВВП у 2004–2014 рр., % від ВВП

Роки	ВВП	Оплата праці найманих працівників	Чисті податки на виробництво та імпорт	Валовий прибуток, змішаний дохід
2004	100,0	45,6	10,2	44,2
2005	100,0	49,1	12,7	38,2
2006	100,0	49,4	13,5	37,1
2007	100,0	48,8	12,2	39,0
2008	100,0	49,6	12,3	38,1
2009	100,0	49,4	12,6	38,0
2010	100,0	48,0	11,8	40,2
2011	100,0	47,0	13,9	39,1
2012	100,0	50,2	12,9	36,9
2013	100,0	49,9	12,5	37,6
2014	100,0	46,3	12,9	40,8

Джерело: побудовано авторами за даними [3]

Аналіз статистичних даних за період 2004–2014 рр. доводить чіткі тенденції змін в структурі первинних доходів: частка оплати праці найманих працівників у ВВП країни має стабільну тенденцію до зростання до 2013 року (протягом аналізованого періоду частка зросла з 46 % до 50 % від ВВП), у 2013–2014 рр. відбувається зворотна тенденція; частка чистих податків залишається більш стабільною та коливається в межах 11–13 % від ВВП; коливання частки валового прибутку, змішаного доходу на рівні 38–40 % від ВВП.

На основі аналізування статистичних даних можна зробити висновок про значний перерозподіл доходів між інституціональними секторами. Значно

зростають первинні доходи домогосподарств, їх частка досягла рівня характерного для країн зі скандинавською моделлю фінансових відносин (50–60 % від ВВП). Значна соціальна зорієнтованість фінансових відносин в Україні на стадії розподілу ВВП, а також зменшення стимулюючих чинників та необхідних доходів для розвитку суб'єктів господарювання є вагомими причинами погіршення економічної динаміки в країні.

Протилежною є спрямованість фінансових відносин в такій країні, як Польща: частка, яка характеризує участь і, відповідно, доходи капіталу в економіці цієї країни є переважаючими над чинниками праці в пропорції 1,4:1 (табл. 5).

Таблиця 5

Первинні доходи отримані в результаті розподілу ВВП у 2014 р.

Показник	Росія	Німеччина	Польща	Україна
ВВП	100,0	100,0	100,0	100,0
Оплата праці найманих працівників, % до ВВП	52,6	50,8	36,8	46,3
Чисті податки на виробництво та імпорт, % до ВВП	15,9	9,8	11,7	12,9
Валовий прибуток, змішаний дохід, % до ВВП	31,5	39,4	51,5	40,8
Темп приросту (зменшення) реального обсягу ВВП в 2014 р. (% до 2013 р.)	0,75	1,58	3,33	-6,55

Джерело: побудовано авторами за даними [2]

Вагома частка валового прибутку, змішаного доходу в структурі ВВП виступає одним з основних чинників стимулювання економічної активності в країні, створює матеріальну основу для активізації інвестиційної та інноваційної діяльності. При цьому участь держави в первинному розподілі доходів є мінімальною.

Фінансові відносини, які сформувалися в процесі розподілу ВВП та фінансові пропорції, пов'язані з формуванням первинних доходів відображають схильність фінансової моделі України до континентальної моделі фінансових відносин. Значна частка оплати праці та активна участь держави у первинному розподілі характеризує значну соціальну спрямованість розвитку, а за умови недостатнього рівня розвитку реального сектору економіки країни це призвело до значного погіршення динаміки економічного розвитку.

Третій етап відображає тенденції перерозподілу первинного доходу через поточні трансферти в грошовій формі як між національними інституційними одиницями, так і між ними і "рештою світу". Цей рахунок показує, як сальдо первинних доходів економіки (інституційних одиниць, секторів) трансформується в їх наявний дохід за допомогою одержання і сплати поточних трансфертів, за винятком трансфертів в натуральній формі. В рахунку відображається максимальна сума, яку економіка країни (інституційний сектор) може використовувати на споживання товарів і послуг у поточному періоді.

Завищена вартість кредитних ресурсів на тлі високого розриву між ставками за кредитами та депозитами, а також політика підтримки окремих банків створюють умови для відпливу доходів від сектора нефінансових корпорацій у сектор фінансових корпорацій. Існуючі диспропорції у структуруванні валового наявного доходу в корпоративно-

му секторі економіки, високий рівень експансії фінансових посередників за рахунок головних інвесторів і виробників товарів та послуг є індикаторами майбутніх криз. Вищенаведене формує небезпечну ситуацію у частині середньострокової перспективи розвитку і потребує змін у макроструктурній політиці із посиленням впливу НБУ та уряду на вартість кредитних ресурсів, формування адекватних потоків отриманих і сплачених доходів від власності між нефінансовим і фінансовим секторами економіки [4, с. 15].

В структурі кінцевих доходів інституційних секторів економіки України протягом періоду 2004–2014 рр. відбуваються суттєві зміни (табл. 6): частка нефінансових корпорацій в структурі валового наявного доходу зменшується, особливо в період 2010–2013 рр. (на 13 %); частка фінансових корпорацій зменшується на 2 %; частка сектору загального державного управління суттєво зменшується у період 2004–2009 рр. (на 5,1 %) та зростає у період 2010–2014 рр. (на 1,5 %); частка домашніх господарств зростає на 13 %.

Таким чином, відбувається перерозподіл кінцевих доходів на користь домашніх господарств і тенденції, характерні для первинного розподілу доходів, зберігаються.

Таким чином, оптимізація фінансових пропорцій є неможливою без забезпечення стабільного та динамічного зростання обсягу ВВП. Зростання протягом останніх років в структурі доходів отриманих в результаті розподілу ВВП України, частки доходів домогосподарств та держави, на фоні зменшення доходів підприємницького сектору призводить до зменшення стимулюючих чинників та необхідних доходів для розвитку суб'єктів господарювання.

В найбільш оптимальному варіанті зазначені фінансові пропорції повинні забезпечувати одночасне досягнення двох основних цілей: створення достат-

Структура кінцевих доходів інституційних секторів економіки України
у 2004-2014 рр., % від загальної сукупності

Роки	Нефінансові корпорації	Фінансові корпорації	Сектор загального державного управління	Домашні господарства	Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства
2004	14,4	4,2	20,2	59,8	1,4
2005	9,2	2,7	20,7	66,2	1,2
2006	9,7	2,9	20,5	66,0	1,0
2007	10,5	3,7	20,8	64,1	0,9
2008	8,2	4,5	20,0	66,5	0,8
2009	6,2	6,2	15,1	71,8	0,8
2010	3,6	3,8	15,4	76,5	0,8
2011	2,7	3,6	17,7	75,1	0,8
2012	1,9	1,1	17,3	79,2	0,8
2013	1,2	1,0	16,7	80,4	0,7
2014	7,5	2,0	16,6	73,2	0,8

Джерело: побудовано авторами за даними [5]

нього обсягу грошових фондів для здійснення економічних, соціальних, політичних та інших функцій сучасної держави; формування грошових фон-

дів суб'єктів господарювання та домогосподарств в обсязі, достатньому для задоволення їх потреб та забезпечення розширеного відтворення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Валовий внутрішній продукт за категоріями кінцевого використання [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
2. Всесвітня економічна база даних Outlook [Електронний ресурс] Липень 2016 / Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. — Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/>
3. Валовий внутрішній продукт за категоріями доходу [Електронний ресурс] / Державна

4. Крючкова І. В. Макроструктурні чинники гальмування економічного зростання України / І. В. Крючкова // Економіка і прогнозування. — 2012. — №4. — С. 5–18
5. Рахунки інституційних секторів економіки України [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>

REFERENCES:

1. *Valoyi vnutrishniy produkt za kateboryami kintsevobo vykorystannia* [Gross domestic product by final use categories] (2015). — Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. — available at: <http://ukrstat.gov.ua> (Accessed 14 February 2017). [in Ukrainian].
2. Global Economic Database Outlook (2016). — International Monetary Fund . — available at: <http://www.imf.org/external/pubs/>. (Accessed 8 February 2017).
3. *Valoyi vnutrishniy produkt za kateboryami dokhodu* [Gross domestic product by income categories] (2015). — Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of

- Ukraine]. — available at: <http://ukrstat.gov.ua> (Accessed 25 February 2017) [in Ukrainian].
4. Kriuchkova I. V. (2012). *Makrostrukturni chynnyky balmuvannia ekonomichnobo zrostantia Ukrainy* [Macrostructural factors of deceleration of economic growth in Ukraine]. *Ekonomika i prohnouzuvannia* [Economic and Forecasting]. vol. 4., p. 5–18 [in Ukrainian].
5. *Rakhunky instytutsiynykh sektoriv ekonomiky* [Accounts of institutional sectors of economy] (2015). — Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. — available at: <http://ukrstat.gov.ua> (Accessed 27 February 2017) [in Ukrainian].

UDC 336.225.61 (447)

Rekunenka Tetiana

Associate Professor of the Department for Operational and Investigative Activities of the University of the SFS of Ukraine, Ph.D. (Law)

ARRANGEMENT OF WORK WITH THE INFORMATION RESOURCES OF THE STATE FISCAL SERVICE OF UKRAINE

Rekunenka T.

Arrangement of Work with the Information Resources of the State Fiscal Service of Ukraine

Abstract. This scientific paper, based on the analysis of the Ukraine's State Fiscal Service performance, deals with the main issues of the arrangement of work with the information resources in the course of tax offences and crimes detection and directly with these resources management. The author places the focus on the specific features of the fiscal service's performance in terms of the activities performed by the tax police. The issues of the tax police interaction with the other law enforcement authorities at the information level come under review. The author proposes her vision of the ways how to overcome these problems.

Keywords: *management, information resources, the Ukraine's State Fiscal Service offices.*

Problems definition. In the conditions of the information society establishment the information sphere becomes increasingly important acting as an accelerator for development of all other spheres of life: economic, social, political, etc. The significant impact of this sector on the social progress is stipulated by the need of enhanced attention to it by the state, thus the issues related to the information area management control in different lines of the state activity, including the Ukraine's State Fiscal Service functioning, become specifically relevant.

The purpose of this article is to develop the ideology of building up a system of the Ukraine's State Fiscal Service information resources administration which involves the package of organizational, scientific and technical, HR, material and financial measures aimed at solving of the problems related to work with the Ukraine's State Fiscal Service information resources.

The scientific and theoretical basis of the research are the works of domestic

and foreign scientists on the theory of operational and investigative activities, management theory and administrative law, information theory and information law, other branches of the legal sciences: V. B. Averianova, A. M. Bandurka, G. M. Biriukov, Y. P. Bitiak, M. S. Vertuzhaeva, O. F. Dolzhenko, A. V. Syrovoy, O. G. Frolova, V. S. Tsybaliuk, etc.

Main material. For development of any society material, support, power and information tools are necessary.

Modern life is characterized by increase of the information flows within the public sector. The relevancy of the problems connected with the information resources is stipulated by the fact that recently the civilization has been experiencing a transition from the 'industrial society' to the 'information society' where information plays the role of one of the paramount economic resources. Obtaining information, its analysis and synthesis constitute the basis of any area of human activity.